

Uned Gwenyn Cenedlaethol

Monitor'r Gacynen Asiaidd

Mae'r Gacynen Asiaidd (*Vespa velutina*), yn ysglyfaethwr ymosodol o bryfed llesol, gan gynnwys y wenynen fêl. Mae wedi ymestyn ei amrediad daearyddol o Asia i gyfanir Ewrop yn dilyn mewnforiad damweiniol i Ffrainc. Mae bellach hefyd yn bresennol yn Sbaen, Majorca, Portiwgal, Yr Eidal, Gwlad Belg, yr Almaen, a'r Swistir. Pan yn aeddfed mae'r oedolion yn gallu teithio dros ardal eang yn rhwydd iawn, ac ar gyfartaledd yn Ffrainc lledaenwyd 60-100 km bob blwyddyn.

Ym mis Medi 2016 cafodd y Gacynen Asiaidd ei gadarnhau am y tro cyntaf yn y DU, ond nid yw'n glir o hyd a yw wedi'i sefydlu yn y wlad ai peidio. Mae'n hanfodol bod gwenynwyr yn monitro presenoldeb y cacwn yn eu hardal. Mae'r ddalen hon yn esbonio sut i wneud dyfais monitro ar gyfer y Cacwn Asiaidd. Bydd trapiau crog mewn gwenynfeydd hefyd yn trapio pryfed brodorol gan gynnwys y gacynen Ewropeaidd (crabro *Vespa*) felly bydd angen monitro rheolaidd arnynt (bob dydd os yn bosib) i leihau lladd pryfed buddiol yn ddiangen.

Tri Cynllun monitro syml

Jar mel efo 'wick' atynnu

Trap masnachol

Potel plastic wedi gwrthdroi

Bydd angen monitro'r holl gynlluniau a ddangosir uchod bob dydd. Cofnodwch pob golwg or gacynen Asiaidd gan ddefnyddio'r ap 'Asian Hornet watch' ar iPhone neu Android, neu drwy lenwi ffurflen '[online report form](#)'.

1. Jar mel efo wick (darn y ddefnydd)

Bydd angen arnoch:

- Jar Mel (neu plastic) efo clawr
- 'Wick' (darn o ddefnydd)
- Dril
- Atzynnydd

I greu:

1. Tynnwch y clawr, gwnewch dwll yn y clawr a gwthiwch y 'wick' trwyddo.
2. Llenwch y jar efo ychydig o atzynnydd.
3. Ail osodwch y clawr.

2. Trap masnachol efo defnydd (yn cynnwys atzynnydd)

Bydd angen arnoch:

- Trap Masnachol
- Defnydd amsugol
- Siswrn
- Atzynnydd

I greu:

1. Torrwch y defnydd amsugol i'r maint cywir.
2. Gosodwch y defnydd amsugol ar waelod y trap.
3. Arllwyswch yr atzynnydd ar y defnydd amsugol.
4. Adeiladwch y trap yn ol y cyfarwyddiadau.

I ddefnyddio:

1. Hongiwch eich trap ger y gwenyn, neu lle welsoch y Cacwn Asiaidd.
2. Checiwch hwn yn ddyddiol.
3. Ychwanegwch atzynnydd yn ol yr angen.

Fel arall, yn lle defnydd gellir defnyddio tiwb bach wedi'i lenwi efo atzynnydd gyda wick yn y clawr, fel gorsaf abwyd fechan.

3. Potel blastic wedi gwrthdroi

Bydd angen arnoch:

- Potel Blasic 2 x 2 litr
- Tap Cryf (Duct)
- Bandiau Elastig
- Defnydd ymsugnlol
- Tyllwr
- Staplwr
- Siswrn/Cyllell Crefft
- Cordyn
- Atynnydd
-

I greu:

1. Torrwch un potel blastic i dri rhan (top, canol, gwaelod).
2. Gosodwch ddefnydd sy'n amsugno yn y gwaelod ac arllwyswch attynnydd i wlychu'r defnydd.
3. Gwthiwch y darn canol dros y rhan gwaelod gan ddefnyddio bandiau elastig.
4. Trowch y darn top wyneb i waered a gwthiwch mewn l'r darn canol gan ddefnyddio staplwr i'w gadw mewn lle.
5. I greu to defnyddiwch darn canol yr ail botel, lyfnhewch, a gorchuddiwch efo duct tape.
6. Defnyddiwch siswrn i dorri dau strip plastic o'r ail botel, tua. 5cm o hyd, and 2cm o led – Rhain bydd yn cysylltu'r to i'r trap.
7. Staplwch y strips bob ochr i'r to, a defnyddiwch dyllwr i wneud tyllau i osod y cordyn.
8. Defnyddiwch y tyllwr i wneud twll bob ochr i'r trap a defnyddiwch cordyn i'w gysylltu i'r to.
9. Defnyddiwch y cordyn a'i rhedg o dan plyg y to, efo lwp uwchbem i hongian y trap.

I ddefnyddio:

1. Hongiwch eich trap ger y gwenyn, neu lle welsoch y Cacwn Asiaidd.
2. Cofiwch checio a rhyddhau yn ddyddiol.
3. Ychwanegwch attynnydd yn ol yr angen.

Nodyn: Mae'r trap hwn i fod i fonitro mewn ardaloedd lle nad yw'r Gacynen Asiaidd wedi ei sefydlu eto.

Mae ganddo fynedfa eang i roi mwy o gyfle i'r Cacwn Asiaidd fynd i mewn i'r trap a lleihau'r siawns o gacwn yn dianc yn ôl drwy'r fynedfa.

Mae hyn yn gwneud trap yn effeithiol ac mae angen ei ymchwilio'n rheolaidd (bob dydd os yn bosib) a phryfed brodorol yn cael eu rhyddhau. Os yw Cacwn Asiaidd yn cael ei dal, rhwch wybod ac yna amgáu'r trap mewn bag plastig wedi'i selio a'i roi mewn rhewgell am 2 awr cyn cael gwared â'r pryfaid.

Ble a pryd i fonitro?

Mae'r cacwn Asiaidd yn symud yn hawdd a gallant gyrraedd unrhyw le yn y DU. Mae monitro yn arbennig o bwysig os ydych yn byw yn agos at 'bwynt risg' fel terfynell fferi neu borthladd. Cofiwch fonitro pan fyddwch yn amau eich bod wedi gweld Cacynen Asiaidd neu wedi derbyn rhybudd gan yr NBU neu BBKA am mewnlifiad cyfagos. Daw breninesau Cacwn Asiaidd i'r amlwg yn gynnar yn y gwanwyn ac oedolion cyrn Asiaidd drwy gydol y tymor gwenyna, felly dylai monitro barhau o'r gwanwyn i'r hydref.

Pa attynnydd ddylwn ddefnyddio?

Mae abwydau melys yn ddeniadol iawn i ddal breninesau Cacwn Asiaidd ar ddechrau'r gwanwyn. Mae hyn oherwydd bod gan freninesau sy'n dod i'r amlwg wedi gaeafgyngu ofyniad am ynni. Maent yn dangos ffafriaeth am fwydydd melys. Mae llawer o amrywiadau o abwyd siwgr effeithiol, mae'r rhain yn cynnwys cymysgeddau o siwgr a gwahanol fathau o gwrw tywyll neu alcohol. A hyd yn oed abwyd sudd ffrwythau (e.e. sudd afal). Mae gwenynwyr Ffrengig yn cynghori cymysgeddau o gwrw tywyll, 25ml o saws pwddin mefus a 25ml o liqueur oren yn effeithiol. Mae abwydau masnachol hefyd yn effeithiol. Mae mewnlifiad yn y gorffennol o Asian Hornet yn Lloegr wedi cael eu darganfod yn bwydo ar ffrwythau aeddfed o'r coed (neu ar lawr) sydd hefyd yn gallu cael eu defnyddio fel abwyd.

Yn ystod yr haf ar anterth y tymor cadw gwenyn, mae cacwn sy'n hela'n rheibus yn chwilio am fwydydd protein uchel i fwydo'r larfa. I wneud abwyd protein, gellir defnyddio cig amrwd neu bysgod gyda dŵr. Mae'r Uned Wenyn genedlaethol yn defnyddio abwyd protein o bysgod stwnsh e.e., corgimychiaid neu frithyll, wedi'i wanhau i 25%. Byddwch yn ymwybodol, os ydych chi'n dewis defnyddio abwyd protein bydd angen newid ar ôl 3 diwrnod oherwydd pydredd ac arogl annymunol.

Gellir defnyddio brandiau abwyd penodol ar gyfer picwns (wasp) o lawer o ganolfannau garddio, siopau DIY a chyflenwyr cadw gwenyn hefyd, ac mae rhai ohonynt wedi profi ac effeithiolrwydd profedig i ddenu Cacwn Asiaidd.

Ble ddylwn i fonitro am bryfed?

Y man gorau ar gyfer gorsafoedd monitro yw mewn ardaloedd heulog, mewn coed neu mewn gwenynfeydd lle darganfyddwyd Cacwn Asiaidd. Tua'r un uchder a taldra person. Ceisiwch osgoi cysgod tywyll iawn lle nad yw cacwn yn debygol o hela/fwydo.

Sut ydw i'n gwaghau trapiau monitro?

Rhyddhewch pob pryfyn byw arall i gadw cymaint o rywogaethau nad ydynt yn dargedu â phosibl. Dylid ymweld â trapiau a'u gwagio'n rheolaidd; yn ddelfrydol bob dydd. Mae'n bwysig iawn bod difrod i gacwn brodorol, gwenyn ac unrhyw bryfed eraill yn cael ei leihau.

Cymrwch ofal wrth ryddhau pryfed os gwelwch yn dda. Mae cacwn a gwenyn brodorol yn gallu pigo ac mae gan gacwn Asiaidd pigiad gwenwinig sy'n gallu achosi sgil effeithiau difrifol ac, yn anffodus, mae rhai

marwolaethau wedi'u cofnodi yn Asia ac Ewrop. Nid yw'r pryfed yn naturiol ymosodol ond gall fod yn amddiffynnol wrth gael eu dal.

Os ydych chi'n meddwl eich bod wedi dal Cacynen Asiaidd mewn trap cartref neu oddi ar y silff gallwch osod y trap cyfan, heb ei agor, mewn i rhewgell a'i selio'n dynn. Cadwch y trap yn y rhewgell am 12 awr cyn agor, er mwyn osgoi cael eich pigo neu colli'r pryfyn dan sylw.

Sut ydw i'n gwbod os rydw i wedi dal cacynen Asiaidd?

Mae miloedd o bobl bob blwyddyn yn camadnabod rhywogaethau pryfed brodorol i fod yn gacwn Asiaidd. Mae'n llai ac yn dywyllach na'n cacynen Ewropeaidd brodorol (Vespa crabro). Dim ond y pedwerydd segment abdomenol o'r Gacynen Asiaidd sy'n felyn. Am arweiniad pellach ar adnabod, gweler y [Asian hornet identification sheet](#)

Sut i gofnodi dal Cacynen Asiaidd ?

Tynnwch sylw'r awdurdodau perthnasol am eich amheuaeth o weld Cacynen Asiaidd cyn gynted â phosibl gan ddefnyddio'r ap iPhone neu Android 'Asian Hornet Watch' neu drwy lenwi ffurflen adroddiad ar-lein ([online report form](#)).

Mae'n bwysig nodi'r lleoliad mor gywir â phosibl yn ogystal â chael ffotograff os yn bosibl, er mwyn caniatáu i arbenigwyr gadarnhau adnabod eich Cacynen.